

oblik istega priimka, v katerih je izvirno omenjen v gradivu. Pri zapisovanju krajevnih imen je avtorica uporabljala današnje poimenovanje, identična krajevna imena pa je dosledno natančneje locirala. Pri danes dvojezičnih krajevnih imenih je v kazalu upoštevala tudi nemško oziroma italijansko poimenovanje. Knjigo spremlja tudi bogato slikovno gradivo po izbiri avtorice, ki ilustrira zgodovino kapitlja in vsebino arhivskega gradiva, predstavljenega v inventarju.

Z inventarjem fonda Kapiteljski arhiv Ljubljana smo dobili nov, temeljit in uporaben arhivski pripomoček, za katerega avtorici čestitamo.

Inventar je izdal Nadškofjski arhiv Ljubljana v sodelovanju z Arhivom Republike Slovenije, založila pa Stolni kapitelj v Ljubljani in Nadškofija Ljubljana.

Danijela Juričič Čargo

Zorka Skrabl, Meta Matijević: Novomeška trgovina in trgovci: Razstava in katalog Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Enote za Dolenjsko in Belo krajino Novo Mesto, Ljubljana 2005, 73 strani

V prostorih Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Enote za Dolenjsko in Belo krajino na gradu Grm v Novem mestu smo 18. oktobra 2005 odprli razstavo in predstavili spremljajoči katalog avtoric Mete Matijević (do leta 1900) in Zorke Skrabl (od leta 1900 do 1965), v katerem sta predstavili novomeško trgovino in trgovce.

Po zanimivi in odmevni razstavi o bombardiranju dolenjske prestolnice je bila to že druga razstava, ki je na podlagi izvirnega arhivskega gradiva predstavila zaokroženo tematsko vsebino oziroma področje, ki pomeni zanimiv kamenček v mozaiku zgodovinske podobe Novega mesta.

Vsebinsko sta razstava in katalog razdeljena na tri poglavja.

V prvem delu poglavja Meta Matijević predstavlja kratek oris novomeške trgovine in trgovstva do leta 1900. Med razlogi za ustanovitev Novega mesta leta 1365 navaja, da so neposredno povezani tudi s trgovanjem. V nadaljevanju avtorica podrobno analizira vzpore in padce v razvoju trgovine in predstavlja vzroke, ki so privedli do tega (požari, epidemije kuge, Vojna krajina ...). Predstavljeni so tudi že prvi trgovci in trgovski izdelki ter blago, s katerim se je najpogosteje trgovalo.

V drugem delu (namenjenem obdobju od srede 18. do srede 19. stoletja, ko je zaradi potreb države in drugih institucij nastalo več seznamov), je razvoj trgovine mogoče spremljati veliko podrobneje in kontinu-

irano. Avtorica podrobneje z imeni predstavlja najpomembnejše trgovce tistega obdobja ter izdelke in blago s katerim so trgovali.

Tretji del obsega čas druge polovice 19. stoletja in je zaradi dobro ohranjenega arhivskega gradiva zelo dragocen vir za prikaz ne le obravnavane tematike, ampak tudi arhitekturnega razvoja starega mestnega jedra. Prav tu so imeli trgovci svoje trgovine, omenjeni pa so tudi kramarji, ki so lahko prodajali le določeno kramarsko blago.

Zorka Skrabl je svoj prispevek predstavila v dveh poglavjih, in sicer najprej predstavlja pregled novomeške trgovine in trgovstva od leta 1900 do 1945, v drugem pa trgovino po letu 1945.

V prvem delu poglavja avtorica predstavlja gospodarski položaj Novega mesta v prvi polovici 20. stol. in podrobni seznam 308 trgovcev, sejmarjev in kramarjev na območju Mestne občine Novo mesto ter deloma Kandije (v obdobju od leta 1900 do konca druge svetovne vojne), tudi vrsto trgovine in čas delovanja. Seznam je povzet po obrtnem registru, ki ga je vodilo Sreško načelstvo oziroma Okrajno glavarstvo Novo mesto, obrtnih registrih Trgovinske in obrtne zbornice ter sodnih registrih Okrožnega sodišča Novo mesto.

V nadaljevanju avtorica predstavlja gremij trgovcev za politični okraj Novo mesto, ki se je kasneje preimenoval v Združenje trgovcev za srez Novo mesto.

V tretjem poglavju – trgovina po letu 1945 je v uvodu predstavljeno katastrofalno povojno gospodarsko stanje; takrat je hud udarec doživela tudi trgovina.

Podrobneje so naštet lokalni, ki so bili uničeni. Sledili so reorganizacija trgovske mreže v na novo nastali državi, nacionalizacija, ustanavljanje Okrajnih magazinov ...

V letu 1946 je bila večina trgovin v Novem mestu še zasebnih (sledi seznam le-teh, glede na izbiro blaga), leta 1965 pa zasebne trgovine skoraj niso bile več omenjene.

Poglavitni problem trgovine obravnavanega obdobja vidi avtorica v premajhnih in neustreznih prodajalnah, zastarelih osnovnih sredstvih, slabi tehnični opremljenosti, pomanjkanju skladišč ..., po drugi strani pa je bila preskrba v tem času zelo nezadovoljiva, pomanjkljiva in vprašljiva glede na kakovost.

Sklep – Želimo si, da bi se ukvarjanje s tematskimi sklopi, namenjeno krajevni zgodovini (domoznanzstvu) v Novem mestu nadaljevalo, saj opažamo, da prav temu področju zgodovine posvečamo premalo pozornosti. Zato naj bo današnji prispevek spodbuda raziskovalcem in drugim ljubiteljem lokalne zgodovine.

Brane Kozina

Milan Škrabec, Narod naš dokaze hrani: stare razglednice, Arhiv Republike Slovenije (Publikacije Arhiva Republike Slovenije. Katalogi; zv. 25), Ljubljana 2005, 120 strani

S tem naslovom, ki si ga je avtor istoimenske razstave in publikacije Milan Škrabec sicer izbral iz gesla razglednice, ki jo je med vojnima izdal Klub koroških Slovencev Maribor, je Arhiv Republike Slovenije konec leta 2005 izdal zanimivo slikovno publikacijo, namenjeno predstavitvi starih razglednic slovenskih krajev, ki so danes v sestavu sosednjih držav, to je Avstrije in Italije. Kot ugotavlja avtor, je namreč pestrost razglednic zelo velika. V pomoč so lahko pri spremljanju razvoja turizma, političnih bojov, gospodarstva, arhitekture, videza in spreminjanja kulturne krajine, šolstva, vojaških dogodkov, društev, ... Glavni namen te razstave in publikacije je bil ob pomoči zgodnjih razglednic prikazati obstoj Slovencev v pokrajinah, ki danes ne sodijo v okvir Republike Slovenije in niti več k slovenskemu narodnostnemu ozemlju. Vsaka razglednica je opremljena z nekakšno osebno izkaznico s temi elementi: čas nastanka oz. kdaj je bila razglednica odposlana, kdo je založnik, izdajatelj in fotograf. Za vsak kraj je najprej navedeno slovensko, potem pa nemško oz. italijansko ime.

Dodatna popestritev in pomembna informacija pa je ta, da avtor navaja za posamezne kraje (če je bilo pač mogoče) tudi število prebivalcev na podlagi ljudskega štetja 1910 ter koliko je bilo Slovencev in koliko Nemcev.

V publikaciji so najprej predstavljeni kraji na avstrijskem Koroškem. Uvodno razglednico iz tega sklopa predstavlja razglednica s faksimilom originalne listine z rezultati koroškega plebiscita, ki je bil 10. 10. 1920. Nato se začnejo vrstiti razglednice koroških krajev: na prvi razglednici iz tega sklopa lahko vidimo Ziljanke v narodni noši, nato kraj Goriče v Ziljski dolini oz. Vintče pri Goričah, kjer se je rodil Matija Majar Ziljski, avtor programa Zedinjene Slovenije iz leta 1848. V njegovi rojstni vasi je bilo leta 1910 vseh 58 prebivalcev Slovencev. Sledi razglednica Bistrice na Zilji, ki je v nemškem jeziku. Nato nemška razglednica Dobrača, najvišjega vrha beljaških Alp. Potem si od zahoda proti vzhodu sledijo prelepe koroške vasi, ki imajo dandanes žal večinoma nemški značaj, čeprav so bile še leta 1910 popolnoma ali v veliki večini slovenske. Iz razglednic ni izvzeto niti deželno glavno mesto Koroške Celovec; z razglednic spoznamo bogato športno in kulturno življenje celovških Slovencev pred prvo svetovno vojno. Tako so objavljene razglednice s fotografijo telovadnega odseka "Orel" v Celovcu in tamkajšnjega prvega koroškega tamburaškega društva "Bisernica" ter fotografija uprizoritve gledališke igre Miklova Zala v Celovcu. Skratka, na podlagi razglednic lahko sklepamo, da se morajo danes koroški Slovenci bojevati za dvojezične napise za tiste kraje, ki so bili še pred 90 leti povsem slovenski.

V drugem delu publikacije pa so predstavljeni kraji iz Goriške, Trsta in Istre iz obdobja pred prvo svetovno vojno in med obema vojnoma. Poleg razglednic krajev so objavljene tudi nekatere razglednice, ki

